

stali sve žešće provaljivati u Hrvatsku, a naročito susjedni banjalučki Ferhad-paša. I sabor hrvatski i sam ban Drašković, koga Maksimilijan ne htjede da riješi banske časti ni na ponovne njegove molbe, činili su sve što su mogli na obranu domovine. No teški se položaj ne promijenio ni onda, kad je Maksimilijan imenovao kao drugoga bana još i Gašpara Alapića (krajem 1574.), jer je Ferhat-paša udario na Bihać na Uni, koji se jednako držao protiv nebrojenih navala kao otok, sasvim odijeljen od Hrvatske, dakle onako, kao nekoć Jajce. Da pomogne ugroženom gradu, krene mu carski general Herbert Auersperg u pomoć. Ali mu paša pođe ususret i potuče ga kod Budačkoga nedaleko od sastavaka Radonje i Korane, pače sam general zaglavi u tom boju (22. septembra 1575.). Ovaj se poraz nemilo kosnu kralja Maksimilijana, ali prije nego li je što god mogao da uradi, umre (12. oktobra 1576.), a naslijedi ga najstariji sin Rudolf, još za života (25. septembra 1572.) okrunjen za ugarsko-hrvatskoga kralja.

III.

Rudolf

(1576—1608).

Značaj kraljev i počeci vladanja. Kad je sjeo na prijestolje, imao je Rudolf već pune 24 godine. Kao mladić boravio je osam godina na dvoru svoga rođaka kralja Filipa II. u Španiji, gdje je postao ne samo gorljiv katolik, već i stekao mnogo smisla i razumijevanja za znanost i umjetnost, a najpače za onovremenu astrologiju i alkemiju. Inače bješe mučaljiv, pun španjolske dostojanstvenosti, ali uza to plah i melankoličan, što se vremenom preobrazi u tešku duševnu bolest. S tim u svezi Rudolf postajao je od dana u dan nepovjerljiviji i neodlučniji, što je sve imalo kobnih posljedica po smjer i razvitak njegova vladanja. Odmah u početku sasvim se povukao na praški dvor Hradčane, koji pretvori u rijedak muzej starina i umjetnina, prepustivši upravne i političke poslove u Ugarskoj i Hrvatskoj bratu Ernstu, a vojničke stricu Karlu Štajerskomu. Tako se zgodi, da je Hrvatska tada imala zapravo tri gospodara: kralja Rudolfa u Pragu, nadvojvodu Ernsta u Beču i nadvojvodu Karla u Gracu.

Još pod kraj Maksimilijanova vladanja zatraže banovi Juraj Drašković i Gašpar Alapić svoj otpust, poglavito s razloga, što nijesu imali dovoljnih novčanih sredstava za pokriće troškova oko obrane domovine; no Rudolf ih pozva, da do konačnoga rješenja i dalje